O‘ZBEKISTON SHAROITIDA KARP BALIQLARINI YETISHTIRISHDA MAHALLIY OZUQA RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

G‘.R. Yaxshibekov
b.f.f.d.(PhD), Toshkent davlat agrar universiteti, Toshkent
M.A. Aktamqulova
tayanch doktorant, Toshkent davlat agrar universiteti, Toshkent

Annotatsiya. O‘zbekiston sharoitida karp baliqlarini yetishtirish samaradorligini oshirishda mahalliy ozuqa resurslaridan foydalanish masalalari yoritilgan. Baliqlarni oziqlantirishda bug‘doy kepagi, don mahsulotlarini qayta ishlashdan olinadigan ozuqalar va oqsilga boy komponentlardan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, suv resurslaridan oqilona foydalanish, baliqlarning o‘sishini nazorat qilish va ekologik jihatdan xavfsiz baliqchilikni rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: karp baliqlari, akvakultura, mahalliy ozuqa, bug‘doy kepagi, baliq mahsuldorligi, hovuz baliqchiligi, suv resurslari.

Kirish

O‘zbekistonda baliqchilik tarmog‘ini rivojlantirish aholini sifatli oqsil manbai bo‘lgan baliq mahsulotlari bilan ta’minlash, qishloq hududlarida yangi ish o‘rinlarini yaratish va mavjud suv havzalaridan samarali foydalanishda muhim ahamiyatga ega. Mamlakatimizda iqlim sharoitining iliqligi va hovuz baliqchiligini tashkil etish imkoniyatlari karp turidagi baliqlarni yetishtirish uchun qulay sharoit yaratadi. FAO ma’lumotlarida ham O‘zbekistonda akvakulturani rivojlantirish, ozuqa texnologiyalarini takomillashtirish va suv resurslaridan oqilona foydalanish muhim yo‘nalishlar sifatida qayd etilgan.

Karp (*Cyprinus carpio*) tez o‘sishi, turli ozuqa manbalaridan foydalanishi va sun’iy sharoitga moslashuvchanligi bilan ajralib turadi. Biroq baliq yetishtirish xarajatlarining muhim qismini ozuqa sarfi tashkil etishi mumkin. Shu sababli mahalliy xomashyolardan foydalanish, ozuqaning ozuqaviy qiymatini ta’minlash va oziqlantirish jarayonini to‘g‘ri tashkil etish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Asosiy qism

O‘zbekiston baliqchilik xo‘jaliklarida karp baliqlarini yetishtirishda tabiiy ozuqa bazasini rivojlantirish va qo‘shimcha yemlardan foydalanish bir-birini to‘ldiruvchi usullar hisoblanadi. Hovuzlarda plankton va bentos organizmlarining rivojlanishi baliqlarning tabiiy oziqlanishiga yordam beradi. Qo‘shimcha ravishda beriladigan yem esa baliqlarning o‘sishi uchun zarur ozuqa moddalarini yetkazib berishda muhim rol o‘ynaydi.

Mahalliy ozuqa resurslari sifatida bug‘doy kepagi, ayrim don mahsulotlari va tegishli qayta ishlash korxonalaridan olinadigan ozuqaviy komponentlardan foydalanish imkoniyati mavjud. Biroq bunday xomashyolarni alohida yoki aralash holda qo‘llashda ularning oqsil, yog‘, uglevod, vitamin va mineral moddalar tarkibini hisobga olish lozim. Faqat arzon xomashyodan foydalanishning o‘zi yuqori samaradorlikni kafolatlamaydi. Ozuqa baliqlarning yoshi, tana vazni va fiziologik ehtiyojlariga mos ravishda muvozanatlashtirilishi kerak.

O‘zbekistonda olib borilgan ilmiy tadqiqotlardan birida karpsimon baliqlarning yosh avlodini yetishtirishda bug‘doy kepagini soya suti bilan namlab berish usuli mineral o‘g‘itlardan foydalanish bilan birgalikda o‘rganilgan. Tajriba sharoitida baliqlarni aralash yetishtirish natijalari ijobiy bo‘lgan. Ushbu tadqiqot mahalliy sharoitda mavjud ozuqa resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini o‘rganish muhimligini ko‘rsatadi . Shu bilan birga, mazkur natijalarni barcha xo‘jaliklarga bir xil tatbiq etishdan oldin suvning sho‘rligi, baliq turi, yoshi va oziqlantirish sharoitlarini hisobga olish zarur.

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.

Oziqlantirish samaradorligini oshirishda yem berish me'yorini to'g'ri belgilash alohida ahamiyatga ega. Me'yordan kam yem berilishi baliqlarning o'sishini sekinlashtirishi, ortiqcha yem esa suv havzasida organik qoldiqlarning to'planishiga olib kelishi mumkin. Natijada suv sifati yomonlashib, undagi erigan kislorod miqdori kamayishi ehtimoli ortadi. Shuning uchun baliqlarning vaznini davriy o'lchash, ozuqa iste'molini kuzatish, suv harorati va kislorod miqdorini nazorat qilish tavsiya etiladi.

O'zbekistonning suv resurslari cheklangan sharoitida baliqchilik xo'jaliklarida suvdan tejamkor foydalanish ham muhim hisoblanadi. Hovuzlarni to'g'ri boshqarish, suv almashinuvini nazorat qilish, ortiqcha ozuqa sarfini kamaytirish va baliqlar zichligini me'yorida saqlash ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. FAO tomonidan e'lon qilingan materiallarda ham Markaziy Osiyo sharoitida karp baliqlarini yetishtirishda ozuqa va boshqa ishlab chiqarish resurslaridan oqilona foydalanish zarurligi ta'kidlangan.

Shu asosda baliqchilik xo'jaliklarida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

-mahalliy xomashyolardan tayyorlangan, ozuqaviy qiymati muvozanatlashtirilgan yemlardan foydalanish;

-baliqlarning o'sish sur'ati va ozuqa iste'molini muntazam kuzatish;

-suvning harorati, erigan kislorod miqdori va umumiy sifat ko'rsatkichlarini nazorat qilish;

-tabiiy ozuqa bazasini saqlash va ortiqcha yem berilishining oldini olish;

-yangi ozuqa tarkiblarini amaliyotga joriy etishdan oldin kichik tajribalar orqali samaradorligini baholash.

Xulosa

O'zbekiston sharoitida karp baliqlarini yetishtirish samaradorligini oshirishda mahalliy ozuqa resurslaridan oqilona foydalanish, muvozanatlashtirilgan yemlar bilan oziqlantirish va suv sifatini muntazam nazorat qilish muhim ahamiyatga ega. Bug'doy kepagi va boshqa mahalliy ozuqa komponentlaridan foydalanish imkoniyatlarini ilmiy asosda o'rganish ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga yordam berishi mumkin. Bunda ozuqaning sifati, baliqlarning biologik ehtiyojlari va suv havzasining ekologik holati birgalikda hisobga olinishi lozim. Mazkur yondashuvlarni keng joriy etish mamlakatimizda barqaror va samarali hovuz baliqchiligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. FAO. *Tashkent hosted the regional workshop on integrated aquaculture system.* Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2024. https://www.fao.org/countryprofiles/news-archive/detail-news/en/c/1730401/
2. Tosheva N., Nosirov O., Yuldashov M., Kamilov B. *Cultivation of carp fish in polyculture using soy milk in saltwater drainage system of Uzbekistan.* E3S Web of Conferences, 2021, 244, 02014. https://doi.org/10.1051/e3sconf/202124402014
3. FAO. *Better Management Practices for Carp Culture in Central and Eastern Europe, Caucasus and Central Asia.* Food and Agriculture Organization of the United Nations. https://www.fao.org/4/i2409e/i2409e00.htm

© 2026 London International Monthly Conference on Multidisciplinary Research and Innovation. All Rights Reserved.